

ЗЛОЧИН У ЧАРДАКУ – ОПШТИНА ДЕРВЕНТА

26. 4. 1992. ГОДИНЕ

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ И ЕТНИЧКИ САСТАВ СТАНОВНИШТВА ДЕРВЕНТЕ

Општина Дервента се налази у сјеверном дјелу Босне и Херцеговине. Граничи се са општинама:

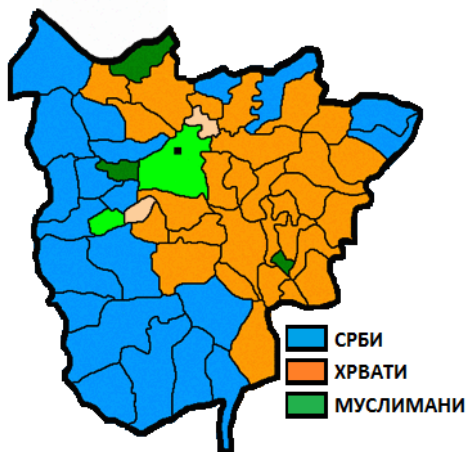
Србац, Прњавор, Станари, Модрича, Добој и Брод, те је ријеком Савом одвојена од Хрватске. Површина општине Дервента износи 516,60 km² од чега градско подручје обухвата простор од 16,8 km²¹. Општина је била састављена од 33 мјесне заједнице: Агићи, Беглуци, Бијело Брдо, Бишња, Босански Лужани, Буковица, Бунар, Црнча, Дервента 1, Дервента 2, Дервента 3, Доњи Церани, Дубочац, Календеровци, Костреш, Кулина, Куљеновци, Лупљаница, Мишинци, Мишковци, Модран, Нови Лужани, Осиња, Појезна, Поље, Поточани, Трстенци, Укрина, Велика Сочаница, Вишњик Доњи, Вишњик Горњи, Зеленике, Жеравац. У овим мјесним

Географски положај општине Дервента

заједницама су се налазила следећа насељена мјеста: Агићи, Беглуци, Бијело Брдо, Босански Дубочац, Брезици, Буковац, Буковица Мала, Буковица Велика, Бунар, Церани, Црнча, Дажница, Дервента, Доња Бишња, Доња Лупљаница, Доњи Детлак, Доњи Вишњик, Дријен, Горња Бишња, Горња Лупљаница, Горњи Божинци, Горњи Детлак, Горњи Вишњик, Градац, Градина, Календеровци Доњи, Календеровци Горњи, Костреш, Ковачевци, Кулина, Куљеновци, Луг,

Лужани, Лужани Босански, Лужани Нови, Мала Сочаница, Мишинци, Мишковци, Модран, Осиња, Осојци, Пјеваловац, Појезна, Пољари, Поље, Рапчани, Станићи, Шушњари, Тетима, Трстенци, Туњестала, Велика, Велика Сочаница, Врхови, Зеленике, Жеравац, Живинице. Према резултатима пописа из 1991. године у Дервенти је живјело укупно 56.489 становника, националну структуру становништва су чинили: Срби 22.938 (40,6%), Хрвати 21.952 (38,9%), муслимани 7.086 (12,5%), Југословени 3.348 (5,9%) и остали и непознато 1.165 (2,1%)². Срби су чинили већину у 21 насељу, Хрвати у 31 и Муслимани у пет. Према резултатима пописа из 2013. године у Дервенти живи укупно 27.404 становника, националну структуру чине: Срби 22.349 (81,6%), Хрвати 2.573 (9,4%), Бошњаци 1.895 (6,9%) и остали и непознато 587 (2,1%)³.

Резултати пописа становништва 1991.

¹ <http://derventa.ba/>

² <http://www.statistika.ba/>

³ <http://www.statistika.ba/>

ОПИС ДОГАЂАЈА

Већ 3. марта 1992. године припадници Збора народне гарде Хрватске (ЗНГ) убачени су на подручје Босанског Брода. Непосредно након тога кренуо је егзодус српског становништва са подручја општине Босански Брод. Колоне возила пролазиле су кроз Дервенту, према Бањој Луци, што је изазвало страх и забринутост код српског становништва посебно у мјестима која граниче са Босанским Бродом. Уласком припадника Збора народне гарде Хрватске (ЗНГ) са територије Хрватске на подручје Босанског Брода и Дервенте, рат постаје неизбјежан.⁴

О предратним приликама у Чардаку и Дервенти свједочио је преживјели Драго Кнежевић. Кнежевић је о догађајима с почетка 1992. године рекао сљедеће: „Прије рата живио сам у Дервенти. Био сам привредник. Почетком 1992. године у Дервенти се осјећало међунационално `комешање`, ипак нико од нас није вјеровао да може да дође до рата. Када је хрватска војска прешла у Брод, ми и даље нисмо вјеровали да се рат може проширити и на Дервенту. Тек након што је извршен напад на Коштраш постали смо свјесни опасности.“⁵

Остоја Шарчевић, о предратним приликама свједочио је: „Живио сам у Чардаку, у дијелу насеља које је окружено Хрватима и муслиманима. На Бадње вече, 6. јануара 1992. године, након што сам испекао печеницу, отишао сам да се истуширам, а непознато лице је испалио три метка у моју кућу. Након тога у насељу се осјећала нелагода, осјећао се страх. Пуцало се већ у Броду и заједно са супругом сам прешао код супруге Миле Дујаковића. Крајем марта постигли смо договор, да у насељу држимо мјешовите страже. Једну патролу су сачињавали Србин, Хрват и муслиман. Иако смо редовно патролирали насељем нисам био свјестан да су комшије Хрвати своје породице већ пребацили у Хрватску. Једне вечери сам свог комшију муслимана потапшао по рамену и схватио да испод одјеће има аутоматску пушку. До тада сам имао потпуно повјерење, али након сазнања да су они наоружани, а да ја не знам ништа о томе, сам изгубио повјерење и престао сам ићи са њима стражарити.“⁶

Драго Кнежевић

Остоја Шарчевић

О ситуацији на Чардаку у априлу 1992. године, Кнежевић је рекао сљедеће: „Чардак је једна четврт града у којој је већина становништва српске националности. Иза `леђа` Чардака били су

⁴ Ратни злочини над српским становништвом на подручју општине Дервента 1992. године, Републички центар за истраживање ратних злочина и Удружење заробљеника општине Дервента 2012. година.

⁵ Изјава Драге Кнежевића дата службеницима Центра 1.7.2022. године.

⁶ Изјава Остоје Шарчевића дата службеницима Центра 1.7.2022. године.

Хрвати, те из правца Поља, с десне стране село Гаговац које је претежно српско, али је у њему било и знатан дио муслимана. Хрвати из сусједног насеља Костур долазили су у Чардак, како би нам понудили да склопимо договор, да уколико почне напад на Чардак да нам јаве, а да ми исто урадимо уколико се напад деси са српске стране. Међутим, оваква понуда била је лажна, јер смо непосредно након тога заробили двојицу њихових људи који су били наоружани, а један од њих је имао и некакве реквизите за дављење.⁷

У јеку интензивних борби у Дервенти 15. и 16. априла 1992. године насеље Чардак са српским становништвом било је опкољено од стране хрватско-муслиманских јединица. Дио Дервенте са десне стране ријеке Украине био је полуокружен, а пут према Прњавору под сталном топовском и минобацачком ватром.⁸

Драго Кнежевић ово потврђује у својој изјави: „Чардак је све више `стезан` у окружење јер су у Дервенту дошле јединице из Хрватске, конкретно јединица из Ријеке. Чардак су бранили само мјештани и у њему није било припадника било каквих српских војних формација. Чак је поред мјештана Чардака у насељу остало мјештана муслимана који су се крили у нашим подрумима, а ја сам им давао бесплатно робу из своје продавнице коју сам имао.“⁹

Већа група Срба са Чардака пробила се 25. априла 1992. године према касарни у Дервенти са око 100 жена и дјеце, а један дио је остао у окружењу. Наредни дан нова група српских становника са Чардака поново се извлачи преко ријеке Украине. Једну групу заробљавају хрватско-муслиманске формације и одводе их у логоре у Дом ЈНА и Рабић. Поубијани Срби на Чардаку закопани су у масовну гробницу на Чардаку. Масовна гробница са 19 убијених Срба на Чардаку пронађена је након пробијања коридора.¹⁰

Први напад на Чардак изведен је 23. априла 1992. године, о чему свједоче и судионици догађаја: „До напада на српско насеље Чардак дошло је 23. априла 1992. године, напад су извршиле муслиманске и хрватске јединице, међу којима је био и извјестан број санџаклија. Тог дана мушкарци српске националности пружили су отпор, а тада су погинули и Перица Татомир, Мира Благојевић, Ружа Савић и други, али је напад одбијен.“¹¹

О жртвама и ситуацији прије главног напада свједочио је и Остоја Шарчевић: „Већ почетком априла почела је пуцњава из правца Гаковца, Костура са Рабића... Свакодневно смо држали страже. Звали смо касарну ЈНА упомоћ, али Хрвати су се умјешали у везу и помоћ нам никад није стигла. Драго Кнежевић је довео камион како би могли покупити мртве, и како би се покушали пребацити преко Украине. Током борбе од снајперског хица погинуо је Ђуро Тривановић и још један дјед на тераси своје куће.“¹²

Након што су Срби у Чардаку остали у окружењу покушано је безуспјешно посредовање снага УНПРОФОРА око извлачења српског становништва.

---

⁷ Изјава Драге Кнежевића дата службеницима Центра 1.7.2022. године.

⁸ Ратни злочини над српским становништвом на подручју општине Дервента 1992. године, Републички центар за истраживање ратних злочина и Удружење заробљеника општине Дервента 2012. година.

⁹ Изјава Драге Кнежевића дата службеницима Центра 1.7.2022. године.

¹⁰ Ратни злочини над српским становништвом на подручју општине Дервента 1992. године, Републички центар за истраживање ратних злочина и Удружење заробљеника општине Дервента 2012. година.

¹¹ Записник о саслушању свједока Илије Ђука, Основни суд у Дервенти, број: Кри 42/94 од 13.10.1994. године.

¹² Изјава Остоје Шарчевића дата службеницима Центра 1.7.2022. године.

Према изјавама учесника догађаја посредовање УНПРОФОРА догодило се 25. априла 1992. године: „Тај дан је неко најавио долазак УНПРОФОРА и наводно требали смо се властитим аутомобилима пребацити до Гарнизона. Између представника УНПРОФОРА и наших људи није постигнут никакав договор с обзиром на то да смо ми по том договору требали да предамо наоружање и да постанемо њихови таоци, а да наше жене и дјеца напусте Дервенту.“¹³

Драго Кнежевић о посјети УНПРОФОРА каже сљедеће: „Након што смо остали у окружењу, имали смо много мртвих, око 20. априла су дошли људи у бијелим униформама, наводно УНПРОФОР који су послали Хрвати како би нас наговорио да положимо оружје и да ће нас након тога пустити да изађемо. Благојем Ђураш и Ристо Столић су преговарали са њима, а ја сам им рекао да ћемо положити оружје на старом мосту јер смо се бојали да ће нас преварити. Након тога су отишли, како би то наводно пренијели Хрватима, међутим одмах ту ноћ започело је масовно гранатирање Чардака.“¹⁴

Истог дана, а према изјави свједока десио се и јак напад непријатељских снага: „Дана 25/26. априла, уочи православног Васкрса, поново је изведен јак пјешадијски напад на Чардак потпомогнут јаком артиљеријом са Бијелог Брда и Живиница. Тог дана Чардак се нашао у потпуном окружењу усташких снага што је приморало нас мјештане да се повучемо са женама и дјецом ка сајмишту. Повлачећи се ка Гарнизону у Доњем дијелу Чардака код Потока и ту нас је ухапшено више од 35 што жена што дјеце.“¹⁵

Да је кључни напад изведен 25, односно 26. априла потврђују и друге изјаве свједока: „Кад је отпочео рат у априлу, Хрвати и муслимани, отпочели су нападе на српска насеља као што је Чардак, али у почетку нису упадали у насеље све до 25. априла 1992. године. Тада су упали у насеље и започели са убијањем и хапшењем српских становника.“¹⁶

О нападу на Чардак, Драго Кнежевић је рекао: „Прије главног напада ми смо имали везу са касарном у Дервенти и они су нам обећавали помоћ. Међутим, помоћ никада није стигла, а Хрвати су касније `пресјекли` ту везу и причали умјесто `наших`. Били смо напуштени, иако смо са командантом касарне имали договор да бранимо Чардак. Послије подне, уочи православног Васкрса, 25. априла, уследио је напад на Чардак. С обзиром на то да су нас звали из `Фриц Павлика` да им помогнемо у одбијању напада из правца болнице, нас четири-пет отишло је и читаву ноћ ту провели. Дио становништва Чардака је кренуо према Укрини прегазили је и прешли на слободну територију, а ми уопште нисмо ни знали да су они отишли. Ујутру на Васкрс вратили смо се до својих кућа, тамо смо видјели да нема више нашег становништва, а гледајући према врху изнад Дервенте видјели смо да су се Хрвати распоредили у `стријелце`, да иду брзо и пуцају.

---

¹³ Изјава Ђук Илије, МУП РС Добој, број: 22/218 од 14.12.1992. године.

¹⁴ Изјава Драге Кнежевића дата службеницима Центра 1.7.2022. године.

¹⁵ Изјава Стојаковић Радослава, МУП РС Добој, број: 28/231 од 16.12.1992. године.

¹⁶ Записник о саслушању свједока Милована Аџића, Основни суд у Дервенти, број: Кри 54/94 од 17.10.1992. године.

*Врх на Чардаку одакле су, према изјаве Драге Кнежевића, надирале хрватске снаге
(фотографисано јуна 2022. године)*

Након тога вратили смо се у дио Чардака у коме је још остало становништво и заузели смо одбрамбене положаје. До подне смо пружали отпор. Међутим, нас је било највише 40-50, а непријатељ је био вишеструко многобројан. На њиховој страни била је Ријечка бригада, друга војска из Хрватске и домаће муслиманске и хрватске паравојне снаге. Нападали су нас и мјештани Хрвати и муслимани, и то је за нас била превелика војна сила. Стезали су обруч око нас, ми смо имали много погинулих, настала је паника и становништво се предало. Након тога услиједило је `чишћење` терена, а сви становници који се нису предали су убијени на кућним праговима. Чардак је постао `спаљена земља` јер су палили све пред собом. Дио заробљених Срба одвели су у Поље, а остатак у Дом ЈНА, поред Срба из Чардака у Дом ЈНА одведени су и преостали Срби који су се још налазили у граду. Довођени су сви и мушкарци и жене. Касније су жене пребацивали у Добој, а ту је било и силовања и злостављања. Касније заробљенике су из Дома ЈНА пребацили у Рабић. Ја сам након пада Чардака побјегао у Гаковац и са још двојицом сабораца сам се крио испод једног степеништа. Ујутру, њих двојица су кренули да изађу, а у мене се `увукао` неки страх да ме не препознају и не убију, те сам одлучио да се вратим у Гаковац и вратим се у једну кућу. Ту сам се сакрио у подрум, а помогао ми је и један мој предратни пријатељ муслиман. Ту сам се крио до 5. маја када су ме заробили.¹⁷

Остоја Шарчевић о нападу на Чардак је рекао: „У суботу 25. априла 1992. године започео је општи напад на Чардак. Хрвати су извршили напад на Чардак из правца Костура. Ту су ушли и један дио бранилаца отцијепили, а други заробили. Наши су се са Јасиковаче повукли у наш дио који `гледа` на Гаковац. Читаву ноћ су трајале борбе. Ујутру је било затишје. С обзиром на то да је био Васкрс, жене су припремиле доручак у у Милином подруму. У неколико подрума смо доручковали пошто нисмо могли сви стати у један. Нисмо ни били свјесни да је Васкрс. Тек што смо кренули да наздравимо, пошто се Перо Врач сјетио да је Васкрс, започела је паљба са

---

¹⁷ Изјава Драге Кнежевића дата службеницима Центра 1.7.2022. године.

свих страна. Истрчали смо из подрума и погледали низ страну и видјели да иду према нама распоређени у стрељачком строју. Када сам их угледао подсјетило ме на `Козару` и Нијемце који су нападали. Док смо се борили видио сам да гори кућа Душка Малића, већ су је запалили. Рекао сам Миленку Радановићу да се повучемо да нас не ухвате. Остали смо још неко вријеме да пружимо отпор како би се наши могли повући, а затим смо трчали према кући Горана Петковића. У трави смо видјели двије старице које нису могле даље бјежати јер је једна била рањена, а друга болесна. Нисмо им могли помоћи. Утрчали смо у подрум куће Гавре Петковића, а из подрума смо видјели 15-20 наших људи на раскрсници који су се предали. Било је жена, дјеце. Покушао сам да сакријем муницију коју сам имао код себе у подрум, док су нападачи позивали на предају. Погледао сам према Миленку и видио га како лежи на хрпи исцијепаних дрва са бомбом на грудима. Молио сам га да не ради то. Није пристао, само ми је рекао да се одлучим јесам ли с њим или са њима. Тражио ми је ракије и ја сам му дао флашу `Манастирке` коју сам имао у џепу. Исплио је пола флаше, а ја сам покушао опет да га убијем да не ради то, рекао сам покушаћемо вратити осигурач поново у бомбу. Рекао ми је да ме последњи пут пита јесам ли са њим или с њима. Након тога сам повикао да се предајем, али они су одмах запуцали на мене. Чим су запуцали активирао је бомбу која га је разнијела. Након тога сам се предао.¹⁸

Одмах по заузимању Чардака започели су масовни злочини над српским становништвом. Обим ових звјерстава видљив је кроз изјаве свједока који су преживјели тортуру.

Преживјели свједок Мирослав Аџић свједочи: „Заробљен сам на Чардаку 26. априла 1992. године заједно са Миоданић Бориславом негдје око 15 часова... Одмах након заробљавања претукли су мене и Миоданића на степеницама куће гдје смо и заробљени, а затим нас одвели у Поље у једну кућу... Ту смо такође претучени, а један од припадника „Ханџар дивизије“ је извадио нож и на чело ми урезао крст и четири `С`, зарезао ножем браду, а вођарским макама расјекао десно ухо. Затим су ми неком течношћу полили лијеву ногу испод кољена и запалили је шибицом тако да ми се лијева нога запалила и изгорјела све до кости... Пошто сам био сав крвав по лицу, један од припадника ове дивизије је узео флашу вискија и посуо ме по глави и лицу, а затим су ме извели из куће и одвели крај једног пута и поставили да стојим између двије запаљене сламе. Послије десетак минута увели су ме поново у другу кућу гдје су пјевали усташке пјесме и тјерали ме да и ја заједно са њима пјевам...

Истог дана негдје око 17,30 часова су ме камионом одвезли, заједно са Миоданићем и лешом Петковић Гавре у Дом ЈНА У Дервенту. Док су нас возили према Дервенти тјерали су Миоданића да мртвог Петковића љуби у уста, говорећи му `то је ваш чедо`... У `Дому ЈНА` у чијем холу је било преко 20 заробљених цивила су нас скинули до појаса, изули нам ципеле и почели тући ногама и рукама... Тад сам пао у несвјест и тако онесвјешћеног су ме одвукли у просторију свлационице гдје су били заробљени Срби са Чардака, њих око 25. Ту сам остао ноћ и дан, а након тога сам одведен у логор `Рабић`. Одмах по доласку скинули су нам цивилна одијела и дали да обучемо војничке СМБ униформе. Ту су нас такође малтретирани и тукли... На Рабићу сам остао до 27. или 28. јуна 1992. године када сам ујутру камионом са осталим заробљеницима пребачен у логор `Силос` у Поље. У Пољу сам остао два дана и за то вријеме су ме физички малтретирани. Из Поља нас 69, са Пољара и Чардака, пребачени смо у Жеравац, гдје смо у камиону, са затвореном церадом, без хране остали два дана... Одатле смо пребачени

---

¹⁸ Изјава Остоје Шарчевића дата службеницима Центра 1.7.2022. године.

у логор `Тулук`, гдје сам остао пет дана. За вријеме боравка у `Тулеку` у више наврата су ме физички злостављали...“¹⁹

О тортури коју је преживјело српско становништво Чардака крајем априла 1992. године свједок Илија Ђук, између осталог, рекао је: „Нашли смо се у окружењу. Чуо сам врисак жена и дјеце, с обзиром да је неко од усташа са мегафоном позивао народ на предају. Рањен сам, односно метак ме окрзнуо преко спљепочнице након чега сам пао и један од усташа је притрчао и ударио ме пушком у главу. Након тога затворен сам у неки подрум, а онда су нас довели до Чардака и повезали по тројицу заједно, а затим су нас одвели у неку кућу која се налазила у Костуру. У Костуру смо морали појести по шаку соли и ту су нас тукли...

Ујутро су нас повели на стријељање па је из тог разлога Петковић Гавро почео бјежати, а онда су у њега пуцали из аутоматске пушке. Сјећам се да је један од усташа накнадно пуцао у мртвог Петковић Гавру...

Послије тога одведени смо у `Дом ЈНА` и ту смо затекли такође групу људи из Чардака. Тукли су нас свим и свачим... Од задобијених батина пао сам у несвијест и неко ми је на леђима ножем усјекао крст са четири `С`... Исти такав знак неко ми је урезао и на чело... У таквом стању одведен сам у логор на Рабић. Након пар дана кад сам дошао свијести почела је и тортура. Тукли су нас даскама, пушкама, маљем и осталим предметима... Незировић Алмаз наредио је да се ми Чардаклије скинемо потпуно голи, наслонимо се длановима на сто, а затим су нас ударали палицом по рукама, глави и леђима... Осим овог било је и психичког малтретирања, сјећам се да су нам за `диригента` одредили ментално ретардирану особу, а сви смо заједно морали пјевати усташке пјесме. Тјерали су нас да се међусобно шамарамо... Пријетили су нам клањем...

У хангару смо остали до 25. јуна 1992. године и тад смо пребачени у творницу сточне хране у Пољу. Ту сам такође добио доста батина, а од задобијених батина тад сам први пут помислио да се убијем јер се то једноставно више није могло издржати. Потом су нас 5. јула одвели у Славонски Брод, затворили у један подрум и ту смо затекли још пет мени непознатих лица који су с нама били предвиђени за размјену.“²⁰

Заробљени Срби из Чардака били су подвргнути различитим методама мучења, а о чему свједоче многобројна свједочанства преживјелих логораша.

Драго Кнежевић о боравку у заробљеништву свједочи: „Након што су ме заробили одвели су ме у Дом ЈНА на испитивање код команданта ријечке бригаде. Ту сам видио људе који су на капи носили усташко слово `У`. Један од њих који ме је водио имао је слово `У` на капи. Када сам то видио помислио сам да је готово. Чуо сам за усташе и њихове злочине, али сад сам имао прилику и да се лично увјерим да усташе не постоје само у причама, него да су овдје поред мене. Матлетирали су ме и тукли. Један стоји поред команданта и уперио је пиштољ у мене, говори осталим да се помјере да ми пробије ухо. Након тога се затрчи и удари ме ногом. Након тога врате ме у подрум Дома ЈНА гдје су се налазили наши заробљени. Видио сам да су сви били претучени и ту ноћ су их тукли, а с обзиром на то да је било вече уочи Ђурђевдана говори ли су ово вам је `ђурдевданска честитка`. Мене у том тренутку нису дирани, пред зору сам

---

¹⁹ Изјава Аџић Мирослав, МУП РС Добој, број: 28/212 од 01.12.1992. године.

²⁰ Изјава Ђук Илије, МУП РС Добој, број: 22/218 од 14.12.1992. године.

дошао ја на ред. *Текила* ме је питао гдје су троцијевци, мада никаквих троцијеваца није било на Чардаку. Испитивали су ме и матлетирали три-четири дана. Одвојили су ме у једну малу просторију у поткровљу која је служила за пројекције. С обзиром на то да је просторија била јако мала у њој је недостајало и ваздуха. Након тога пребачен сам у Рабић. Један дио заробљеника одвели су у Пољаре, а други у Рабић. У Рабићу смо били смјештени у војни магацин испод земље. Лежали смо на бетону, а с обзиром на то да нас је било много изнад нас се стварала кондензација. На улазу смо вршили нужду, а храна је било јако мало. Дешавало се да по неколико дана не добијемо храну, а три хљеба смо дијелили на 120 људи. Нас из Чардака су посебно матлерирали јеру су нас сматрали војском. Тукли су нас групно, а и појединачно су нас изводили по двојицу или тројицу. Мене су најчешће изводили са доктором Стајчићем. Једном приликом ми је један од њих наредио да клекнем, након чега ми је ставио нож под браду који је затегао кожу. Питао ме је `Хоћу ли те сад заклати?`. Након тога су ме претукли чизмама. Једном приликом ми је човјек којег сам познавао наредио да узем пиштољ и да се убијем. Повукао сам обарач, како би окончао тортуру, али пиштољ је био празан. Око 26. јуна, нас петорицу пребацили су у Славонски Брод. Поред мене ту је био и Миле Кузмановић и доктор Стајчић. У Броду смо били око 15 дана, а ту смо једне ноћи страшно претучени. Поред физичке, свакодневно је вршена и психичка тортура, убјеђивали су нас да се Срби убијају између себе и да немају шта да једу. Била је недјеља навече када су прво дошли по Милу Кузмановића, а затим и по мене. На спрату су нас тукли неким палицама. Били су весели и славили су. Милу Кузмановића и мене су натјерали на међусобни орални секс. Једном приликом ме претукао боксер из Славонског Брода. Натјерао ме да се скинем го до појаса, те је након тога почео да ме премлађује. Након сваког пада дизао ме за косу и поново ударао, па када након тога паднем он `игра` свуда по мени. Од болова сам се унередио, поломио ми је ребра, а касније ми је доктор констатовао изливе крви у плућима. Размијењен сам 9. јула 1992. године.“²¹

Остоја Шарчевић свједочи: „У групи од 15 до 18 заробљеника одведен сам у Дом војске у Дервенти. Ту нас је било око 28 укупно. Тада долази Азра Башић која нам наређује да се скинемо до појаса, да скинемо ланчиће, прстење..., те да се изујемо боси. Затим нам је наредила да сав новац ставимо у руке. У једну руку девизе, а у другу југословенске динаре. Затим је наишла и купила девизе, а нама наредила да једемо динаре. Након што нас је натјерала да поједемо новчанице Чавлић је донио килограм соли и насуо нам пуна уста соли. Након тога дошло их је више и почели су нас тући ланцима, палијама... Мени је један ставио нож под браду и убо ме те ме дигао на ножу. Помислио сам да ће ме заклати. Ударао ме је чизмама које су биле кржаве, онда ме је натјерао да лижем чизме, али чим оближем он ме удари поново и онда је на њима поново крв, па ме поново тјера да лижем. Покојни Благоје Ђураш је рекао Азри Башић, да је она дошла из Ријека, а њега назива ратним злочинцем, а да је он на свом огњишту. На то је она опсовала `Маму ти јебем, па мени четник држи предавање`. Један који је стајао поред њега ударио га је, а након тога је Азра рекла Чавлићима `он вам је зета убио шта чекате`, на шта су они почели да га ударају страшно. Сав је био крвав, нос одбијен скоро, вилица. Онда је наредила да се склоне, клекнула извадила лептир чакију, с једне стране се налазио Гарић, а са друге стране ја. Убола га је с једне стране врата на другу и извукла. Заклала га је, а крв је шиштала на све стране. Рекла је `нек, војвода, лакше дише`. Затим је мени и Гарићу наредила да лижемо локву крви која је била на грудима од Благоја.

---

²¹ Изјава Драге Кнежевића дата службеницима Центра 1.7.2022. године.

Ухватила нас је за косе и гурнула да лижемо крв. Тјерали су нас да играмо коло по разбијеном стаклу, а они су стајали у кругу и ударали нас чим стигну. Одатле су нас одвели у шминкарницу у којој су били наточили воду. Изводили су нас појединачно и настављали премлаћивати.“²²

О монструозности злочина над заробљеним Србима и догађајима о којима свједочи Остоја Шарчевић говори се и у пресуди Суда БиХ против Азре Башић, гдје је између осталог наведено да је Азра Башић, заједно са браћом Чавалић Есадом и Дервишом, претукла Благоја Ђураша након чега му је пришла са ножем у руци и заклала га, а затим се логорашима обратила ријечима „Нека вам, војвода, сад лакше дише“. У истој пресуди наводи се и то да је тјерала логораше да ходају по поломљеном стаклу док их је она јахала, ударала их по свим дијеловима тијела, а нарочито у предјелу гениталија, посипала ране сољу и тјерала логораш да једу со, урезивала крстове и слова „С“ по тијелима логораша, те их још на многобројне начине психички и физички злостављала.²³

Након што су преживјели страхоте у бившем Дому ЈНА, логораша су пребачени у Рабић. О томе Остоја Шарчевић свједочи: „Ујутру су нас камионом пребацили у хангар у Рабић. Нисмо ни знали гдје се налазимо. У Рабићу је било свакодневно ударање.“²⁴

Поред Срба из Чардака, тортуре у логорима нису били поштеђени ни остали дервентски Срби. Перо Новаковић, бивши саобраћајни полицајац, о свом боравку у заробљеништву рекао је: „Први пут су ме одвели из моје куће 20. априла 1992. године. Тада су ми нудили да радим са њима, али сам то одбио јер су већ тада започели са пљачкама и насилничким понашањем. Након што је убијена породица Лазаревић²⁵, супруга ми је успјела отићи на територију под контролом наше војске, а дјеца су из Дервенте отишла већ раније. Након, што су ми одузели наоружање, 27. маја, и моје моторно возило, 29. маја 1992. године, сам одведен у Дом војске. Већ тада они су га преименовали и дали му назив Дом полиције. Приликом довођења у Дом на зиду библиотеке сам видио да је исписано `Чардак је мртав`.

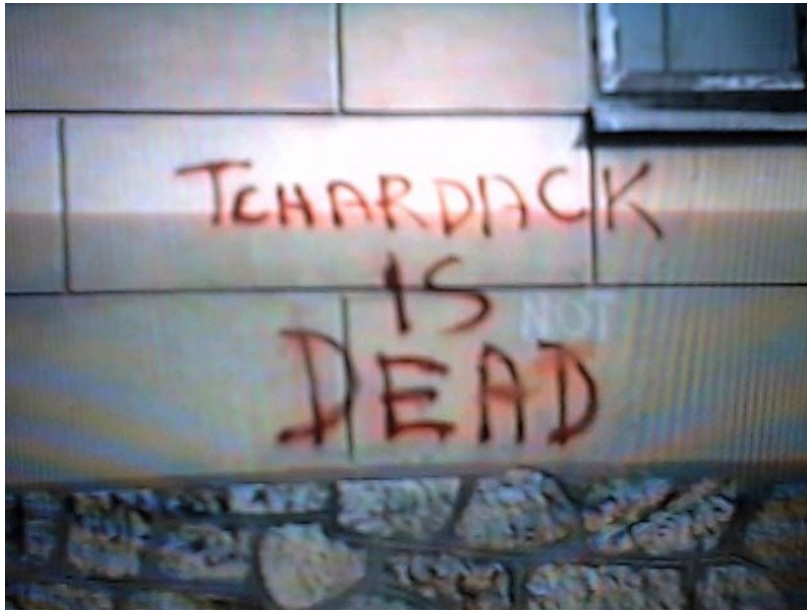
---

²² Изјава Остоје Шарчевића дата службеницима Центра 1. 7. 2022. године.

²³ Првостепена пресуда Суда БиХ против Азре Башић, предмет број С1 1 К 018557 17 Кри од 27. 12. 2017. године.

²⁴ Изјава Остоје Шарчевића дата службеницима Центра 1. 7. 2022. године.

²⁵ Мисли се на породицу Вељка Лазаревића која је убијена 23. априла 1992. године.

Графит „Чардак је мртав“ на зиду библиотеке у Дервенти на коме су Срби, након ослобођења Дервенте, дописали „не“ као симболички одговор „Чардак није мртав“

Инспектор који ме је ислеђивао био је у црној униформи са беретком на којој се налазило слово `У`. Одмах су ме почели малтретирати, псовати и одузимати ми све што сам имао код себе. Пријетили су ми да ће ме одвести у Рабић, те да ће ми ту дерати кожу. Браћа Чавалић су говорили: `Ми смо за вас Србе увијек били Цигани, а сад кад је дошла ова власт дала нам је униформе, оружје и одријешене руке да можемо да испитујемо, тучемо и убијамо кога ми хоћемо`. Након малтретирања, почели су са премлаћивањем, први који је наишао гледао је у мене и снажно ме ударио војничком чизмом у предјелу јетре. Помислио сам да ми је пукла јетра и да ћу да умрем. Још сам био при свјести када ми је наредио да устанем и узео бијелу палицу и почео да ме удара. Трагови од тога ударања и данас су видљиви на мојој глави. Након тога други му је наредио да ме не удара по глави, јер су већ имали искуства приликом премлаћивања, те нису жељели да се виде трагови мучења. Након тога су ми наредили да испружим руке, те су ме ударали по рукама. Након што су ми руке биле све попуцале и кржаве наредили су ми да скинем јакну и ципеле и да легнем на под. Ударали су ме по ногама, скакли по мени и ударали ме по бубрезима и кичми. Овај који је био у усташкој униформи наредио ми је да му загризем ципелу, а други ме је ударио у предјелу виличне кости од чега сам се онесвијестио. Након што сам се освијестио наредили су ми да зинем и један од њих је ставио цијев од пиштоља у моја уста, рекао је да ће ме убити, али се предомислио. Одвели су ме у доњу просторију, гдје ме је један од њих ударио ногом у стомак, након што сам пао наставио је са ударањем. Дигли су ме и одвели у просторију са другим затвореницима. Ту сам једва издржао од болова, а касније су опет дошли и почели да туку. Престали су када су видјели да сам већ претучен и да ћу подлећи. Сутрадан, 30. маја, започела је још једна рација за Србе из Дервенте. Из Дома ЈНА одвели су нас у Основну школу Пољари. Приликом доласка тукли су нас и псовали. Током боравка више пута смо претучени, а једном приликом сам претучен тако што сам морао стати уз бодљикаву жицу, након чега су ме везали, натјерали да дигнем руке и пребили палицом.²⁶

²⁶ Изјава Пере Новаковића дата службеницима Центра 1.7.2022. године.

Срби су преживјели страхоте и у логору Поље, а злостављања нису биле поштеђене ни жене. Перо Новаковић у својој изјави каже: „У Силосу у Пољу формиран је нови логор, ту су биле и жене и тамо су затворане и силоване неке тек сад говоре о томе.“²⁷

Перо Новаковић

И друге пресуде говоре о мучењу Срба у дервентским затворима као што су „Дом ЈНА“, „Рабић“ – складиште бивше ЈНА, ОШ „Пољари“, „Силос“ Поље и Жеравац.

И у другим логорима у Дервенти убијани су Срби, о убиствима у Пољарима свједочи Перо Новаковић: „Дамир Липовац ушао је у нашу просторију 8. јуна 1992. године и извадио пиштољ. Они који су били здравији бјежали су до зида, ми слабији остали смо напријед. Почео је пуцати у плафон и питао: Ко овдје хоће да бјежи? Није било ни говора да је било ко организовао бјекство јер смо се налазили у центру села. Затим је узео `калашњиков` и рекао да ће нас убијати једног по једног. Стјепановић Борис²⁸, био је први на реду, човјек из Загреба са растрешеним живцима, тридесет и неко годиште. Изведе га напоље и чули смо само кратки рафал. Липовац се вратио и наредио нам да изађемо у двије врсте. Поново је питао ко је организовао бјекство и рекао нам да је убио Бориса. Извео га је ван круга и наредио му да бјежи, човјек није знао гдје да бјежи, није ни био одавде, пуцао му је у леђа. Видјели смо да су му просута сва цријева. Након тога наставља са питањем и удара Мариловић Александра²⁹, а онда прилази Марковић Бори, једном јако фином, младом човјеку и наређује му да зине. *Само што је зинуо он принесе пушку устима* опали и дечко паде, само се заљуља, не паде ни овако ни онако него се само спусти. Након тога нареди Горану Ђерићу да погледа да ли је Боро мртав и још каже ако није да га убијемо. Бори је био присут мозак. Наставио је да пријети и почео изводити даље људе да их убија, престао је након што га је његов замјеник спријечио у томе.“³⁰

Због убистава у Основној школи Пољари, Дамир Липовац је осуђен пред Судом БиХ на основу споразума о признавању кривице, а у пресуди је о самим догађајима наведено „да је Липовац у јуну 1992. године, као припадник 103. бригаде ХВО Дервента, као заповједник логора, који је формиран у просторијама Основне школе у јесту Пољари, у првој половини јуна ушао у просторије логора гдје је неколико пута ударио затвореника Стјепановић Бориса, неосновано

---

²⁷ Исто.

²⁸ ID: 40624

²⁹ ID: 48353

³⁰ Изјава Пере Новаковића дата службеницима Центра 1.7.2022. године.

га оптужујући да је покужао бјекство, након чега га је извео испред логора и из аутоматске пушке пуцао у истог на који начин га је лишио живота, а одмах потом из просторија логора извео све затворенике и постројио их показујући им мртво тијело Стјепановић Бориса, говорећи да им је то опомена, те је тада из строја издвојио затвореника Мариловић Ацу којег је снажно претукао ногама и пушком, а потом издвојио Марковић Бору, којег је тукао псујући му при томе четничку мајку, а затим му наредио да зине, ставио му цијев од пушке у уста и пуца из исте, те је на тај начин лишио живота Марковић Бору.³¹

Такође, осуђен је и за нечовјечно поступање према затвореним цивилима, тјерајући их да пјевају усташке пјесме, при чему их је псовао и вријеђао на националној основи, те их је у више наврата испитивао и при томе их брутално физички злостављао и вријеђао. Поред наведеног, осуђен је и за пљачкање имовине затвореника.³²

Заробљени Срби из Дервенте и из Чардака одвођени су на радове, а уствари су служили као живи штит с обзиром да је Војска Републике Српске започела операцију „Коридор“. Управо на овакав начин ће свој живот изгубити неки од заробљеника на Томасовом брду 19. јуна 1992. године. О овом догађају свједочио је преживјели Остоја Шарчевић: „Из Рабића је 19. јуна изведено 35 `добровољаца`. Нама заробљеницима са Чардака било је забрањено да идемо на радове, али тај дан ме је на ту моју опаску заповједник Рабића ударио дрвеним кундаком и отјерао на `рад`. У аутобусу је поред нас била војска из Хрватске. Кренули смо према Добоју и скренули према Појезни и отишли према Церу, Мишинцима. Ту је аутобус стао поред једне куће и натјерали су нас да изађемо и да се постројимо у врсту. Њих 20 су послали према Церу, а нас 15 вратили у аутобус. Из аутобуса смо изведени и попријeko преко Модрана, одведени према Сочаници, Појезни. Док смо ишли тјерали су нас да пјевамо усташке пјесме. Путем смо наишли на једну бару коју смо заобишли, али нас је један од њих ударао и натјерао да прођемо кроз бару. Пропао сам у блато до кољена. Дошли смо до споменика у Модрану. Код неке кућице смо сјели да одморимо, а ту је био и њихове економат, дали су нам да једемо уз ријечи да нам је то свакако задње. Око 12 је дошао један од њихових диверзаната и рекао да идемо да копамо ровове, али ми нисмо имали никакав алат. На то је рекао да нам и не треба. Дошли смо на Томасово брдо кад је почела рафална пуцњава по нама. Отац и син Бокур Раде и Жељо били су први. Сина погоди, а отац притрча да га прихвати и само један преко другог падоше. Брацо Гуњевић, Саво Павловић, осам људи лежи ко снопље и ја сад међу њима стојим, а око мене меци ударају и погађају мртве. Окренем се назад видим Хрвати пуцају одоздо с леђа. Ускочим у подрум куће кроз прозор на главу. Када сам устао видио сам да су у подруму Хрвати, они који су нас водили, знају ко смо. Осам људи који су били на мјесту са мном су погинули, једини ја сам остао жив. Они су из подрума водили борбу, а са мном је био и Драган Ковачевић. Увукао сам га у подрум јер је чуо да му је брат рањен и покушао је да га спашава. Хрвати су почели да се повлаче низ низбрдицу, кренуо сам и ја за њима, али Драган ме је задржао и рекао `стани нека нас барем наши убију`. Један од Хрвата вратио се назад када је видио да не идемо за њима, помислио сам да ће сад да нас побије. Међутим, већ су пристигли наши и запуцали на њега. Ми из подрума вичемо Срби смо не пуцајте, те су прекинули паљбу. Док смо излазили из подрума кроз траншеју један од бораца Осињске бригаде ударио ме је

---

³¹ Првостепена пресуда Суда БиХ против Дамира Липовца, предмет број С1 1 К 002859 15 Кри од 9. 2. 2016. године.

³² Исто.

мислећи да сам хрватски војник, једва га је Неђо Благојевић, заробљеник, убиједио да сам Чардаклија.“³³

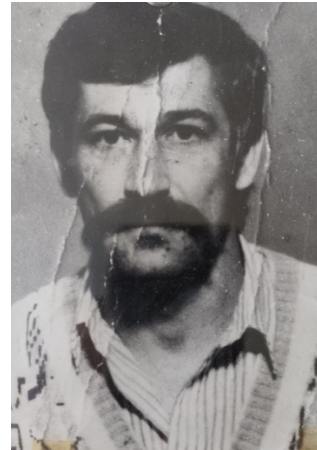
Према евиденцији Центра на Томасовом брду 19. јуна 1992. године погинула су осморица Срба од чега су Гуњевић Милорад, Панзаловић Ненад и Павловић Саво били заробљени на Чардаку у априлу 1992. године, а поред њих погинули су још и Бокур (Раде) Жељко, ID: 33614, рођ. 1962.године; Бокур (Стојко) Раде, ID: 33688, рођ. 1942. године; Грбић (Здравко) Драган, ID: 33949, рођ. 1970. године; Јовичић (Петар) Миро, ID: 4933, рођ. 1965. године и Љубојевић (Радивој) Вујадин, ID: 30158, рођ. 1963. године, а који су претходно били заробљени на другим локалитетима у општини Дервента.

Милорад Гуњевић

Ненад Панзаловић

Саво Павловић

Жељко Бокур

Раде Бокур

Драган Грбић

---

³³ Изјава Остоје Шарчевића дата службеницима Центра 1.7.2022. године.

Миро Јовичић

Вујадин Љубојевић

ЖРТВЕ

Према подацима Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица током напада на српско насеље Чардак у периоду 22-27. априла 1992. године смртно је страдало 34 цивила српске националности. Такође, још четири лица су убијена након напада, а четири лица су рањена.

Табела Смртно страдали српски цивили у Чардаку од 22-27. априла 1992. године

РБ	ID ³⁴	Презиме	Име оца	Име	Година рођења	Датум страдања	Напомена
1.	15335	Благоичевић	Миливоје	Драгутин	1962.	23.4.1992.	
2.	38097	Благојевић	Ненад	Миланка	1952.	26.4.1992.	
3.	33753	Врач	Душан	Петар	1951.	26.4.1992.	
4.	33882	Гаврић	Милан	Саво	1947.	27.4.1992.	
5.	33831	Дејановић	Тедо	Станислав	1952.	23.4.1992.	
6.	33972	Ђалић	Момчило	Златко	1955.	22.4.1992.	Убијен након заробљавања испред куће
7.	33866	Ђекић	Милован	Слободан	1956.	26.4.1992.	
8.	4440	Ђураш	Марко	Благоје	1947.	26.4.1992.	Заклан након заробљавања у Дому ЈНА
9.	39959	Ђураш	Благоја	Ранко	1922.	23.4.1992.	
10.	40051	Живковић	Саво	Горан	1977.	22.4.1992.	

³⁴ ID представља број под којим се жртва налази у електронској бази Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица.

РБ	ID ³⁴	Презиме	Име оца	Име	Година рођења	Датум страдања	Напомена
11.	39905	Живковић	Раде	Јелена	1944.	22.4.1992.	
12.	33797	Живковић	Бошко	Саво	1946.	22.4.1992.	
13.	33986	Зечевић	Миле	Симо	1934.	24.4.1992.	Теже рањен 23.4.1992.
14.	33842	Катанић	Бранко	Душан	1955.	26.4.1992.	
15.	33921	Лазаревић	Паво	Вељко	1947.	23.4.1992.	Убијен након заробљавања
16.	33926	Лазаревић	Вељко	Душко	1972.	23.4.1992.	
17.	38053	Лазаревић	Влајко	Мирјана	1950.	23.4.1992.	
18.	33828	Марић	Јово	Игњатија	1948.	26.4.1992.	
19.	33530	Марковић	Душан	Миленко	1955.	26.4.1992.	
20.	39941	Николић	Ђорђо	Петар	1937.	24.4.1992.	
21.	33854	Новић	Недељко	Бошко	1963.	26.4.1992.	
22.	33948	Петковић	Алекса	Гавро	1934.	26.4.1992.	Убијен након заробљавања у Ловрићима
23.	33789	Поповић	Драго	Милојко	1965.	26.4.1992.	
24.	33850	Радановић	Драгутин	Миленко	1947.	26.4.1992.	
25.	22600	Савић	Млађан	Милан	1950.	26.4.1992.	
26.	33556	Савић	Наде	Ружица	1972.	23.4.1992.	
27.	14775	Саљи	Славко	Марија	1934.	26.4.1992.	Убијена у насељу Поточани
28.	14776	Саљи	Васиљ	Петар	1929.	26.4.1992.	Убијен у насељу Поточани
29.	39910	Симикић	Душан	Симеун	1929.	26.4.1992.	Убијен у насељу Поточани
30.	33699	Симић	Петар	Ђорђо	1956.	26.4.1992.	
31.	33767	Татомир	Јово	Петар	1956.	23.4.1992.	
32.	33844	Тривановић	Милан	Ђуро	1952.	23.4.1992.	
33.	33957	Ђудић	Душан	Даница	1954.	23.4.1992.	

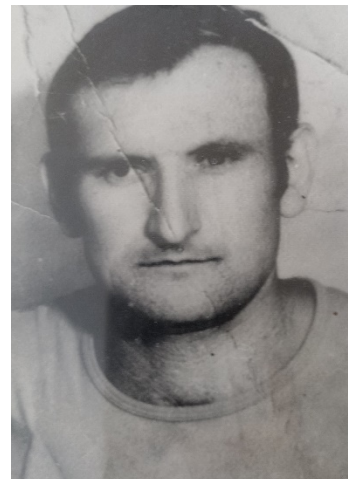
РБ	ID ³⁴	Презиме	Име оца	Име	Година рођења	Датум страдања	Напомена
34.	33955	Ђудић	Михајло	Чедо	1952.	26.4.1992.	Убијен након заробљавања у Дому ЈНА

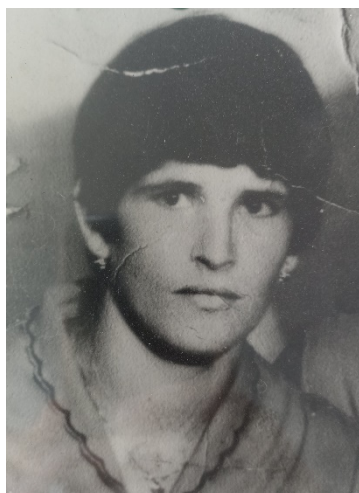
Драгутин Благоичевић

Миланка Благојевић

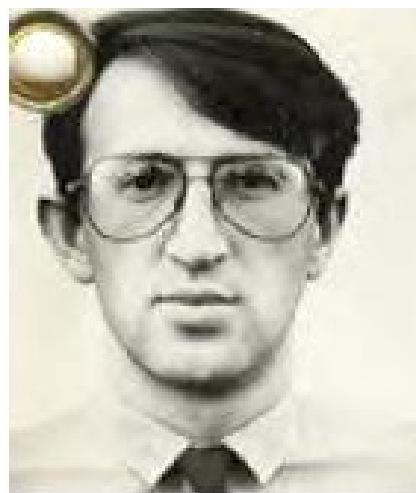
Чедо Ђудић

Даница Ђудић

Станимир Дејановић

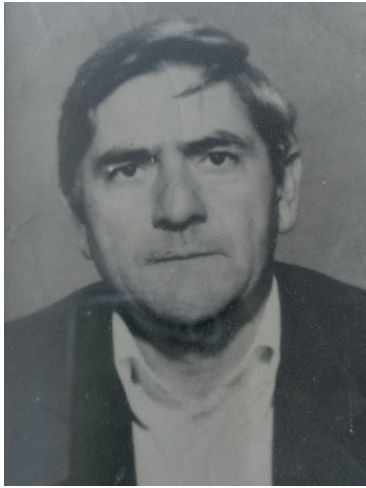

Златко Ђалић

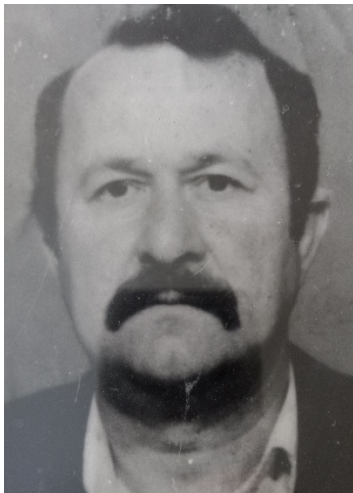
Слободан Ђекић

Благоје Ђураш

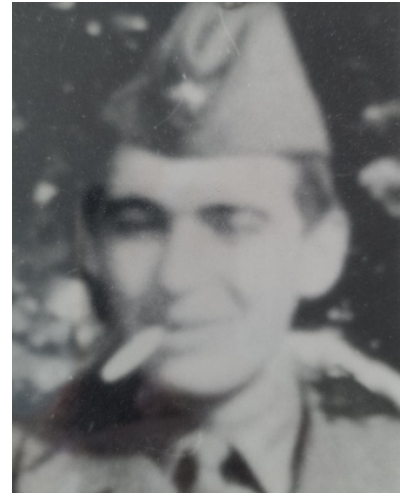
Ранко Ђураш

Саво Гаврић

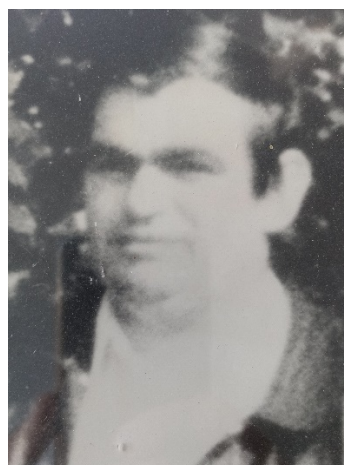
Душан Катанић

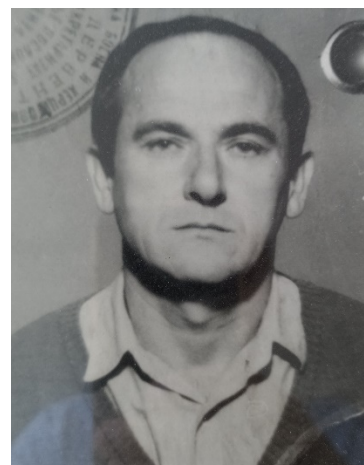
Душко Лазаревић

Мирјана Лазаревић

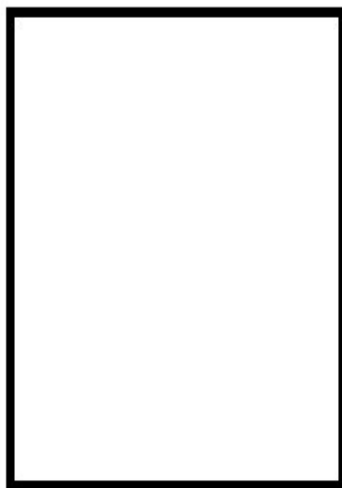
Вељко Лазаревић

Игњатија Марић

Миленко Марковић

Петар Николић

Бошко Новић

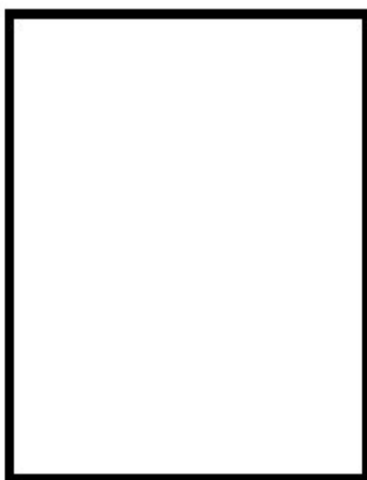
Гавро Петковић

Милојко Поповић

Миленко Радановић

Марија Саљи

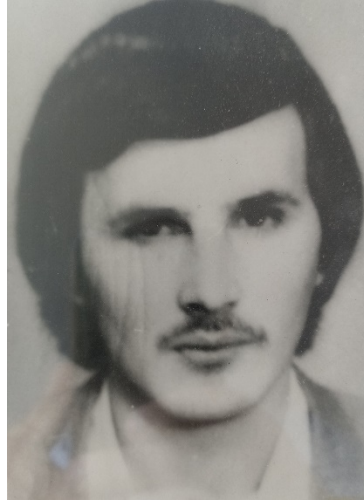
Петар Саљи

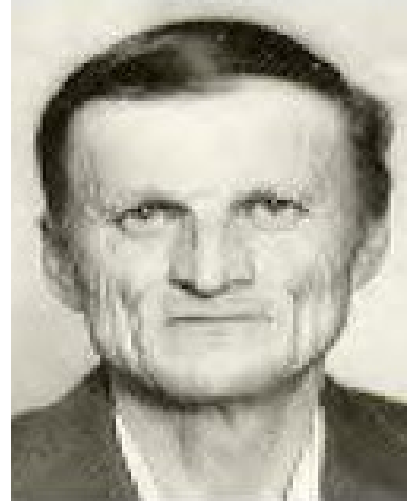
Милан Савић

Руџица Савић

Ђорђо Симић

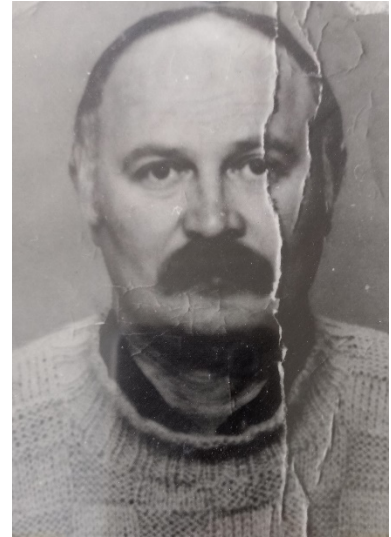
Симеун Симикић

Петар Татомир

Ђуро Тривановић

Петар Врач

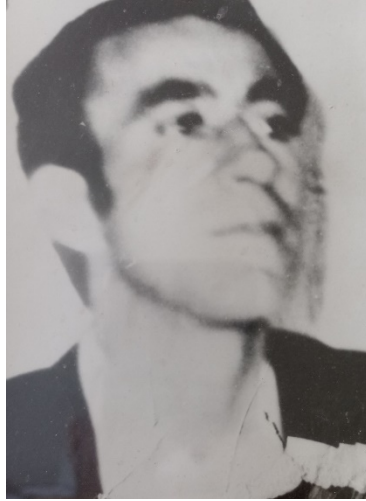
Симо Зечевић

Горан Живковић

Јелена Живковић

Саво Живковић

Табела Рањени српски цивили у Чардаку 26. априла 1992. године

РБ	ID ³⁵	Презиме	Име оца	Име	Година рођења	Датум страдања	Напомена
1.	4549	Кузмановић	Вид	Миле	1958.	26.4.1992.	Логори у Дому ЈНА и војном складишту на Рабићу код Дервенте те у Славонском Броду, Хрватска. Размијењен 9.7.1992.
2.	48380	Љешић		Миливоје		26.4.1992.	Логор у Дому ЈНА у Дервенти
3.	4551	Мајсторовић		Љубинко		26.4.1992.	Логори у Дому ЈНА, Рабићу, Пољу и Жеравцу код Дервенте те „Тулек“ у Босанском Броду
4.	4433	Ђук	Јован	Илија	1944.	26.4.1992.	Логори у Ловрићима, Дому ЈНА, Рабићу, Пољу и Жеравцу код Дервенте те „Тулек“ у Босанском Броду и Славонском Броду. Размијењен 5.7.1992.

Табела Убијени српски цивили након напада на Чардак 26. априла 1992. године

РБ	ID ³⁶	Презиме	Име оца	Име	Година рођења	Датум страдања	Напомена
1.	33592	Гуњевић	Милош	Милорад	1959.	26.4.1992.	Логори у Дому ЈНА и војном складишту на Рабићу код Дервенте. Убијен 19.6.1992. На

³⁵ Исто.

³⁶ Исто.

							Томасовом брду код Дервенте
2.	33818	Павловић	Вид	Саво	1956.	26.4.1992.	Логори у Дому ЈНА и војном складишту на Рабићу код Дервенте. Убијен 19.6.1992. На Томасовом брду код Дервенте
3.	4242	Пајић	Милорад	Мирко	1948.	27.4.1992.	Логори у Дервенти и Босанском Броду. Убијен 11.8.1992. У логору „Тулек“ у Босанском Броду
4.	4591	Панзаловић	Илија	Ненад	1955.	26.4.1992.	Логори у Дому ЈНА и војном складишту на Рабићу код Дервенте. Убијен 19.6.1992. На Томасовом брду код Дервенте

Такође, приликом напада на Чардак 46 лица српске националности је заробљено и одведено у логоре, а то су:

1. Кнежевић Драго,	17. Јовић Слободан,	33. Радишковић Зоран,
2. Кузмановић Миле,	18. Ковачевић Драган,	34. Рашић Веселко,
3. Стајчић Жељко,	19. Ковачевић Стојан,	35. Станић Зоран,
4. Аџић Милован,	20. Лазић Момир,	36. Стојаковић Радислав,
5. Благојевић Недељко,	21. Лукић Недељко,	37. Стојић Илија,
6. Благојевић Неђо,	22. Мајсторовић Љубинко,	38. Тепић Горан,
7. Видовић Здравко,	23. Марић Чедо,	39. Тепић Драго,
8. Вукичевић Драган	24. Миоданић Борислав,	40. Топаловић Светислав,
9. Вукичевић Слободан,	25. Нединић Винко,	41. Тривуновић Борко,
10. Гарић Радојица	26. Нединић Саво,	42. Тривуновић Радомир,
11. Гуњевић Милорад,	27. Недић Душан,	43. Ћорић Миле,
12. Дујаковић Миле,	28. Новић Неђо,	44. Ћосић Богдан,
13. Дујаковић Мирослав,	29. Павловић Саво,	45. Ћук Илија,
14. Ђукић Марко,	30. Панзаловић Ненад,	46. Шарчевић Остоја.
15. Ивковић Перо,	31. Патковић Лука,	
16. Јешић Миливоје,	32. Продић Чедо,	

МАСОВНА ГРОБНИЦА У ЧАРДАКУ

Након што је 28. јуна 1992. године пробијен „Коридор“, а 4. јула 1992. године ослобођен град Дервента, Војска Републике Српске открила је злочине које су извршиле хрватско-муслиманске формације и регуларна војска Републике Хрватске. Тада је откривена и масовна гробница на Чардаку са 19 лешева, набацаних један преко другог. Откривене су и друге масовне, заједничке и појединачне гробнице, а сви убијени у овим гробницама били су Срби.³⁷

О масовној гробници у Чардаку Драго Кнежевић каже сљедеће: „Када је дошао УНПРОФОР да преговара о нашем изласку, имао сам камион. На камиону се налазило око 15 лешева убијених мјештана Чардака током напада прије пада Чардака. Тај камион је остао у Чардаку. Касније су Хрвати ископали багером на Чардаку масовну гробницу и у њу побацали тијела. Девет је одвезено у хрватско гробље и закопано. Читаве породице су побијене као што су породице Живковић и Зорић из Гаковца.“³⁸

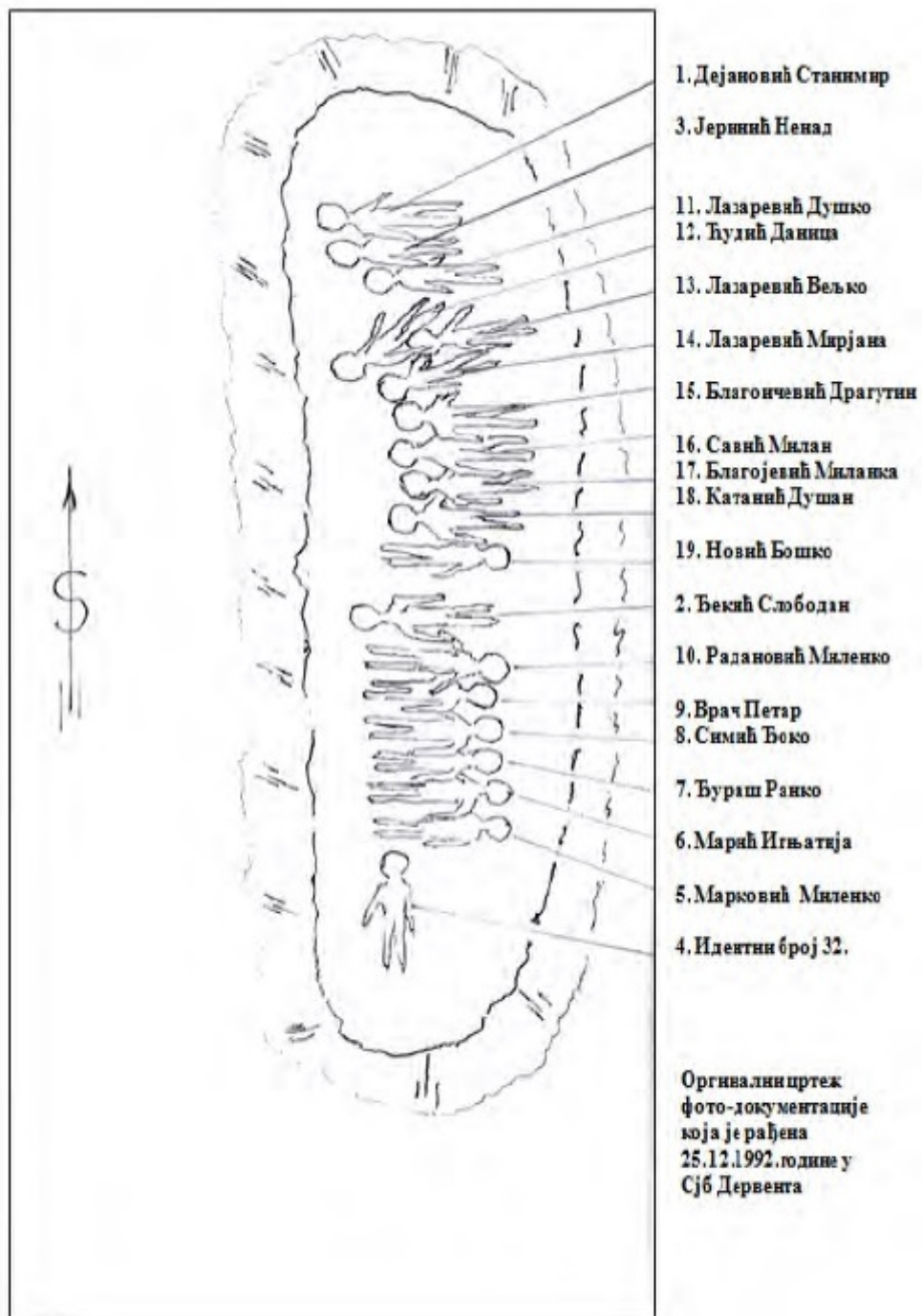
Из масовне гробнице ексхумирани су посмртни остаци сљедећих лица:

1. Дејановић Станимир,	11. Момић Бошко,
2. Јеринић Ненад,	12. Ђекић Слободан,
3. Лазаревић Душко,	13. Врач Петар,
4. Лазаревић Вељко,	14. Симић Ђорђо,
5. Лазаревић Мирјана,	15. Ђураш Ранко,
6. Ћудић Даница,	16. Марић Игњатија,
7. Благоичевић Драгутин,	17. Марковић Миленко,
8. Савић Милан,	18. Радановић Миленко,
9. Благојевић Миланка,	19. Н.Н. – неидентификовани леш.
10. Катанић Душан,	

---

³⁷ Ратни злочини над српским становништвом на подручју општине Дервента 1992. године, Републички центар за истраживање ратних злочина и Удружење заробљеника општине Дервента 2012. година.

³⁸ Изјава Драге Кнежевића дата службеницима Центра 1.7.2022. године.

Скица заједничке гробнице убијених цивила у насељу Чардак ексхумираних
21-23. децембра 1992. године

Ексхумирани посмртни остаци убијених Срба из масовне гробнице у Чардаку

Спомен – комплекс Чардак са спомен – капелом на мјесту масовне гробнице, фотографисано јуна 2022. године

НЕПРИЈАТЕЉСКЕ ВОЈНЕ ФОРМАЦИЈЕ КОЈЕ СУ УЧЕСТВОВАЛЕ У НАПАДУ

У нападу на градско насеље Чардак учествовали су Хрвати и муслимани из општине Дервента који су били припадници јединица ХОС-а и ХВО-а, као и ТО тзв. Армије БиХ. Већином су били припадници 103. бригаде ХВО³⁹. Муслимански дио становништва Дервенте формирао је паравојну организацију „Зелене беретке“ коју су попунили са одређеним бројем пристиглих санџаклија.

Из изјава лица који су преживјели дешавања у насељу Чардак у априлу 1992. године, видљиво је да су директни извршиоци убистава, мучења и заробљавања Срба били махом појединци који су свима били познати у предратном периоду, што говори да су се на Србе окомиле дојучерашње комшије удружене у хрватско-муслимански савез.

---

³⁹ 103. дервентска бригада ХВО основана је почетком 1992. године, а званично активна од 25. фебруара 1992. године. Формирана је у Дервенти и дјеловала је све до 15. августа 1992. године када је присаједињена у 103. бојну 201. домобранске пуковније.

Поред тога, а на основу чињеница утврђених у пресуди Суда БиХ Азри Башић, недвосмислено је да је у дешавањима из априла 1992. године у Дервенти учествовала и 111. ријечка бригада Збора народне гарде, касније Хрватске војске⁴⁰. Ово је још један доказ да је држава Хрватска, са својом званичном војском имала велик удио у злочину над српским народом у Босни и Херцеговини, овај пут конкретно у Чардаку.⁴¹

ПРАВОСУДНИ ПРОЦЕСИ

За напад на Чардак још није подигнута ни једна оптужница ни пред ентитетским ни пред Судом БиХ. Међутим, за злочине над Србима који су извршени у логорима на подручју Дервенте (у којима су се, између осталих, налазили и цивили из села Чардак) Суд БиХ потврдио је оптужнице против пет лица. За четири лица изречене су правоснажне пресуде, док је предмет против Перковић Ивице пренесен на Окружни суд у Добој. За злочине над Србима на подручју Дервенте и Босанског Брода, конкретно у логорима „Силос“ и „РК Београд“ Ивица Врдољак правоснажно је осуђен на пет година затвора. За злочин у Пољарима Дамир Липовац је, након споразума, осуђен на седам година. Незировић Алмаз за злочине у Босанском Броду и Дервенти правоснажно је осуђен на шест година затвора, док је Азра Башић за злочине над Србима у логорима у Пољу и „Дому ЈНА“ правоснажно осуђена на 14 година.

Када је у питању ентитетско правосуђе, пред Окружним судом у Добоју процесуиран је већ поменути Ивица Перковић који је за злочине у „Дому ЈНА“ и „Рабићу“ осуђен на четири године. За злочине у Дервенти („Рабић“) и Босанском Броду („Тулек“) Хамзић Нихад је осуђен на двије године затвора, док су Чавалић Есад и Дервиш за злочине у Дервенти, конкретно у логорима „Дом ЈНА“ и „Рабић“ осуђени на пет, односно пет и по година затвора.

---

⁴⁰ 111. бригада Збора народне гарде основана је 2. јуна 1991. године у Ријеци. Осим Ријечана, бригада је попуњавана и људством из Горског котара, Хрватског приморја и Истре. Кроз бригаду је прошло око 20.000 војника. На простор Посавине долази почетком 1992. године као већ прекаљена бригада која је учествовала на ратишту Хрватској.

⁴¹ Првостепена пресуда Суда БиХ у предмету против Азре Башић, број: С1 1 К 018557 17 Кри од 12. 2. 2018. године, стр. 13.